

ZPRAVODAJ

sekce

KNIHTISKOVÝCH VYDÁNÍ ČS. ZNÁMEK

při komisi čs. známky SČSF

číslo 1

1987

Cukrovarnická akciová společnost v Sadske

Upravená regulární dílnička pro Česko

v Praze I

Na Poštu d. 4. 11.

Vážení přátelé, filatelisté,

dostáváte do rukou první číslo Zpravodaje sekce sběratelů čs. knihtiskových známek, který bude vydáván 4x ročně a nahradí až dosud vydávaný Informátor. Posláním Zpravodaje je vytvořit podmínky pro vzájemnou výměnu zkušeností a poznatků a současně zapojit do studijní činnosti co nejvíce členů. Tohoto cíle hodláme n. j. dosáhnout publikováním nejen krátkých příspěvků, ale zejména uveřejňováním kompletních studií známek jednotlivých hodnot různých emisí. Tyto studie budou ve Zpravodaji tvořit ucelené vyjimatelné části, což umožní sestavení odborné knihovničky. V počátečním období budeme uveřejňovat studie známek emisí Hradčany a Osv. republika, později i další.

V časopise Filatelie není možné uveřejnit všechny dosud zpracované studie i poznatky menšího rozsahu, které doplňují údaje uveřejněné v odborných filatelistických časopisech a monografiích čs. známek. Náš Zpravodaj nabízí prostor pro publikování a tím rozšíření poznatků mezi příslušné sběratele. Předpokládáme, že od našich členů obdržíme postupně velký počet příspěvků a dotazů, které spolu s odpověďmi budeme uveřejňovat v každém čísle Zpravodaje v rubrice "Nad dopisy našich členů".

Celý obsah Zpravodaje, přípravné práce a distribuce je prováděna členy vedení a odborných skupin bez jakékoliv finanční úhrady. Obsah uveřejňovaných článků odpovídá současným odborným znalostem každého autora. Kvalita Zpravodaje závisí tedy i na každém jednotlivém členu naší sekce a proto bude takový, jaký si ho sami vytvoříme.

Přejeme všem členům, aby se jim obsah Zpravodaje líbil a zejména, aby byl přínosem pro jejich další sběratelskou činnost.

Vedení sekce

NEKTERÉ POJMY ZÁKLADNÍ FILATELISTICKÉ TERMINOLOGIE

Odborná terminologie používaná při popisu sběratelsky zajímavých rozdílů na čs. knihtiskových známkách nebývá především pro různorodost pracovních postupů vždy jednoznačná.

Protože však jednoznačný výklad alespoň těch základních termínů a pojmů je předpokladem k úspěšnému vzájemnému porozumění, přinášíme dnes přehled některých nejzákladnějších pojmů, jejich definic a vykladů tak, jak jsou doporučeny pro používání v naší filatelii.

Upozorňujeme sběratele na nově zaváděný pojem desková chyba a jeho rozdíly od pojmu desková vada. Texty jsou převzaty z připravované publikace základní filatelistické terminologie chystané k vydání při příležitosti výstavy PRAGA 1988.

Podrobnějšímu sjednocení terminologie používané pro knihtiskové vydání se budeme vracet, včetně příkladů, v dalších číslech našeho zpravodaje.

Vedení sekce

Kresba známky /aršíku/, tiskové provedení souvšené předlohy; obvykle obsahuje vlastní kresbu známky, všechny kresby doplňkové /ornování, nápisy, hodnotové číslice atd./, jméno autora resp. rytec, rok vydání, krycí známky; součástí kresby nejsou rozměrovací body resp. kontrolní taravné známky, známky barevné stopovací stupnice a počítadla, pokud se popis týká celého přepážkového archu nebo pokud jsou součástí obrazu známky.

Odkývka, díleč změna charakteristického znaku známky nebo některé z jeho vlastností, vzniká v průběhu hlavních fází výroby jako důsledek vědomé a řízené činnosti; těmito činnostmi se rozumí jak tvůrčí a rutinní pracovní postupy, tak technologické postupy užívané v průběhu přípravy tiskových forem, vlastního tisku a konečného zpracování; odkývky se vyskytují zpravidla systematicky na početných nebo převážujících částech nákladu; rozlišujeme odkývky v obrazech a kresbách známky, v použitých tiskových technice, v barevnosti, ve způsobu oddělování známek, v papíru a lepu.

Desková odchylka, white filatelistické označení v obrazech a kresbách známky, nepřiklíbející ke skutečnému tvaru tiskové formy, viz odkývka v obrazech a kresbách známky.

Odkývka v obrazech a kresbách známky /desková odchylka/, pravidelně se vyskytující změna obrazu nebo kresby známky vzniklá na přísl. známkových poli dané tiskové formy v průběhu jejího zhotovení nebo v průběhu tisku; desková odchylka může vzniknout: jako přirozený důsledek tvůrčích i rutinních pracovních postupů užitých pro zhotovení tiskových forem nebo jako důsledek řízené činnosti /vesměs oprav a úprav/ směřující k realizaci požadované kresby známky; jako důsledek přehlédnuté chyby vzniklé jak v tvůrčím tak vlastním výrobním procesu zhotovení tiskové formy; jako důsledek skrytých vad v materiálech užitých pro zhotovení tiskové formy a nedostatků v manipulaci s ní; v závislosti na způsobu vzniku rozlišujeme následující deskové odchylky: typy a podtypy, deskové chyby, typické deskové vady, retuše a chybotisky.

Desková chyba, vžitá filatelistické označení pro výrazný rušivý prvek v kresbě známky příslušné určitému známkovému poli dané tiskové formy /desky/, vzniklý v důsledku přehlédnutého omylu nebo chybné kontroly v průběhu zhotovení tiskové formy, ojediněle jako důsledek chybně provedené opravy; deskové chyby mohou být předmětem oprav; charakter deskové chyby a její velikost obvykle nebrání řádnému použití poštovní ceny v poštovním provozu.

Desková vada, vžitá filatelistické označení pro rušivý prvek v obraze známky příslušné určitému známkovému poli dané tiskové formy; desková vada vzniká v důsledku skryté vady či poškození výchozího materiálu pro zhotovení tiskové formy /výchozího štočku/, původní rytiny, molaty, pomocné sestavy, přípravné sestavy, negativu ap./, v důsledku ek drobných odchylek při aplikaci fotochemických, elektrochemických či mechanických procesů rozmnožení výchozího materiálu na tiskovou formu, poškození a opotřebení hotové tiskové formy v průběhu dalších manipulací s ní, včetně vlastního tisku; v závislosti na výrobní fázi, ovlivňující rovněž frekvenci výskytu rozlišujeme deskové vady typické / vyskytuje-li se desková vada v celém nákladu nebo v jeho podstatné části/ a náhodilé /vyskytuje-li se jen ojediněle nebo v menší části nákladu/; u některých prvních emisí čs. známek tištěných knižtiskem, u nichž byl stejný obrazový motiv použit pro více hodnot, si odlišnosti v přípravě a zhotovení tiskových forem vyžádaly podrobnější specifikaci výrobní fáze, v níž sledovaná desková vada vznikla:

- primární deskové vady /vzniklé již na výchozím materiálu společném pro více hodnot/, sběratelsky musí být prokazatelné u všech hodnot téže kresby, pokud nedošlo k opravě,
- sekundární deskové vady /vzniklé ve výchozím materiálu pro tisk známek určité hodnoty/, sběratelsky musí být prokazatelné u všech desek téže hodnoty, pokud nedošlo k opravě,
- dříve používaný pojem terciální vada /t.j. vada vzniklá na deskách během tisku/, je nadbytečný a lze ho ztotožnit s pojmem náhodilé deskové vady,
- z uvedeného je zřejmé, že pojem primární a sekundární deskové vady lze souhrnně vyjádřit jako typické deskové vady; pak lze hovořit o typických deskových vadách společných více tiskovým formám více hodnot i jedné hodnoty,
- náhodilé i typické deskové vady mohou být předmětem oprav, mohou se v průběhu tisku zvětšovat i zmenšovat, mohou zcela vymizet nebo se z nich mohou vyvinout další vady; mají svůj studijní význam při určování známkového /aršíkového/ pole, tiskové desky, tiskového období, popř. mohou být pomocnými identifikačními znaky při určování dalších deskových odchylek nebo i pravosti některých sběratelských variant; svou povahou a velikostí nebrání řádnému použití poštovní ceny v poštovním provozu.

Příspěvky našich sběratelů

Rádi uveřejňujeme příspěvek našeho člena - sběratele ze Slovenska. Pokud se zajímáte o podrobnosti vzniku a použití těchto známek, doporučujeme článek "Hradčanská záhada" uveřejněný v Československé filatelii, ročník V - 1949, strana 151 a 160. Stručný výtah z tohoto článku je uveden v Monografii I, str. 106 až 108 vč. obrázků.

"Protichodné dvojice hodnot 100 a 2000 hal. Hradčany"

1. diel Monografie čísl známok na straně 106 uvádza, že u série Hradčany vyskytujú sa protichodné dvojice známok a to

- u 100 hal. známky vo zvislej trojpáske a štvorpáske,
- u 200 hal. známky vo zvislej štvorpáske, upotrebenej na umele vyrobenej poštovej sprievodke s pečiatkou Ujantalvölgy /Utekáč/ z 13. 5. 1919,

všetky na hnedom papieri bez lepu.

Pred nejakým časom dostali sa mi do rúk ďalšie, doteraz neznáme protichodné dvojice uvedených známok a to :

- zvislá dvojpáska hodnoty 100 hal,
  - zvislá štvorpáska hodnoty 200 hal.,
- obe tiež na hnedom papieri bez lepu.

K uvedeným objavom uvádzam :

- obe hodnoty sú na hnedom papieri, ktorý sa bežne používal na tlačové skúšky aj ostatných hodnôt série Hradčany. Ani pri skúmaní štruktúry papiera pod silnou lupou nezistil som žiadne odchýlky od iných tlačových skúšok uvedených hodnôt,
- farba známky 100 hal. je hnedá v bežne používanom odtieni normálnych známok vydaných na bielom papieri s lepom,
- farba známok 200 hal. je ultramarínová, v najbežnejšie sa vyskytujúcom odtieni normálnych známok,
- pásy ani pri najpodrobnejšom skúmaní neukazujú na to, že by boli vyrobené umele, spojením jednotlivých kusov,

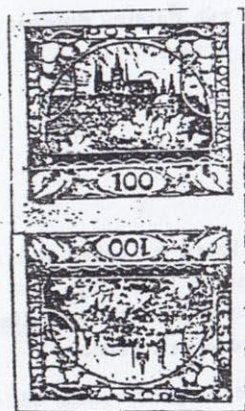
- na rube štvorpásky 200 hal. je viditeľná slabá strojová oblač na všetkých štyroch známkach,
- pri skúmaní jednotlivých známok nedá sa presne zistiť, o ktoré známkové polia ide, nakoľko nevykazujú žiadne typické doskové chyby,
- s určitosťou sa tiež dá zistiť, že nejde o falzá, nakoľko kresba jednotlivých známok plne súhlasí s definitívne vydanými známkami.

Štvorpáska protichodnej dvojice 200 hal. bola doteraz známa iba upotrebená na uvedenej poštovej sprievodke, ktorá sa podľa mojich zistení nachádza v NSR u známeho zberateľa čsl. známok. Neupotrebená nebola známa ani u nás, ani v zahraničí.

Možeme konštatovať, že aj po viacerých rokoch sa ešte objavuje zaujímavý dokladový materiál s obdobia prvých čsl. známok.

w-f

Fotokopie týchto známok
je pripojena :

Informace z jednotlivých pracovních skupin :

Skupina "Hradčany"

Samostatné setkání sběratelů známek emise "Hradčany" se uskuteční 30. května 1987 v Praze. Pozvánky budou rozeslány samostatně.

Skupina Osvobozená republika a Holubice

a/ Přehled zpracovaných studií

Vzhledem k tomu, že se přihlásili za členy sekce další členové, uvádíme znovu přehled dosud zpracovaných studií. Každá z nich obsahuje kromě základních informací také popisy jednotlivých vad /či jejich variant/ a všechny vady jsou vyobrazeny.

OR 185 oranžová - obě desky

OR 50 červená - obě desky

OR 60 modrá - - tete-beche - obě desky

OR 60 modrá - - jednotlivé primární deskové vady z těchto známkových polí: 1, 4, 8, 9, 34, 38, 39, 40, 41, 66, 75, 84.

Jednotlivé studie jsou k dispozici, cena cca 15 Kčs. Zájemci pište na adresu: J. Chvalovský, pošta 614, 16100 Praha 6, kam můžete zaslat i své chybenky vypracované podle uvedených studií.

b/ OR 40 hal. I. typ

Ve Filatelii 7/1987 bude uveřejněn článek doplněný obrázky nazvaný "Osvobozená republika 40 hal. - I typ - který typ byl skutečně první".

Autor článku zdůvodňuje existenci jednoho negativu, rozděluje tisk známek do 3. období a popisuje dosud zjištěných 5 primárních deskových vad existujících na známkách tištěných ze všech desek.

c/ Desková označení 60 hal. OR

Dále upozornujeme členy, že v 30. a 31. čísle Zpravodaje komise čs. známky bude zveřejněna studie J. Chvalovského "Deskové označení na OR 60", obsahující obrázky všech dosud známých označení. Pokud nedostáváte zmíněný "Zpravodaj komise čs. známek" /nejde tedy o náš zpravodaj sekce knihtiskových vydání čs. známek"/ - vyžádejte si jeho zaslání na adrese:

Ing. Zdeněk Moliš, Praha 9 - V pařezinách 551 a současně zašlete asi 5 ks obálek velikosti A 5 ofrankovaných známkami Kčs 2,-- s uvedením své adresy a PSČ. /viz zveřejnění v "Informátoru č. 3"/.

d/ Studie 20. zn. podle známe Osv. republika 60 h

Prosím majitele této studie, aby stornovali v pořadí desátou variantu zmíněné primární deskové vady "Vryp do pravého rámu proti okovu levé ruky".

Jedná se o omyl, známka se nachází na 82. zn. poli IV. desky označené v počítadle 12.----.

Děkuji panu Matysovi ze Šumperka za zjištění onylu a současně za určení správného zn. pole a desky.

J. Chvalovský

Skupina Novinových známek:

Tato skupina si vytýčila doplnit kresby deskových označení 5 hal. novinové z roku 1918 z let 1924 a 1925 /Sokol v letu/.

Obracíme se tímto na všechny sběratele a čtenáře našeho zpravodaje, aby nahlédli opět do svých sbírek a přesvědčili se, zda nevlastní některou z deskových značek příslušející k ročníkům 1924 a 1925. Jestliže ano, prosíme Vás o laskavé zapůjčení /ať jednotlivých kusů či celých pásů/ ke zpracování a tak možnému doplnění bílých míst v tabulkách ročníků 1924 a 1925. Všechna svá sdělení adresujte na:

František Žampach, Filkukova 14 621 00 B r n o.

Pokud máte dotazy z problematiky novinových známek, sdělte nám své dotazy a pracovní skupina na ně odpoví.

Připravujeme článek do "Filatelie", který zachytí dosavadní poznatky o těchto deskových označeních.

Ing. Hynek Ondříšek

Ze života sekce

a/ Zasedání sekce

Společně v pořadí již druhé zasedání všech členů naší sekce se uskuteční 26. září v Praze. O podrobnostech budete ještě samostatnou pozvánkou informováni. V jedné druhé části dojde opět k rozdělení účastníků podle sběratelských zájmů.

b/ Vydání "Zpravodajů"

Jak jste pravděpodobně již poznali, je vydáváno ČsSF více zpravodajů. Upozorňujeme Vás na to a znovu opakujeme:

- sekce knihtiskových vydání čs. známek vydává svůj vlastní "Zpravodaj" - jeho distribuci zajišťuje tajemník sekce J. Látal, na jehož adresu jste již většinou zaslali ofrankované obálky formátu A 5 se známkou Kčs 2,- a s uvedením vlastní adresy spolu se PSČ. Je ve Vašem vlastním zájmu, abyste v případě vyčerpání obálek zaslali ihned další, jinak Vám nemůžeme zaručit jeho zaslání. Výjimečně tentokrát zasiláme ještě všem přihlášeným náš "Zpravodaj" - se samostatným upozorněním těm, jichž se to týká. Příští číslo již nebude zasiláno.
- Komise čs. známky vydává rovněž "Zpravodaj", který však zveřejňuje poznatky a články pro sběratele ČSR I, ČSSR II, ve kterém jsou zveřejňovány též články o vydáních knihtiskových. Proto jsme Vás na

to upozornili jak v Informátoru č. 3 tak i v tomto novém "Zpravodaji".
Zasílání si zajistěte samostatnou objednávkou a novým zasláním obál-
lek s uvedením adresy a PSČ na adrese Ing. Moliše.

c/ Adresář sběratelů knihtiskových vydání čs. známek

Sklbili jsme Vám, že bude vydán adresář členů sekce knihtiskových vy-
dání čs. známek. Předpokládáme, že tak učiníme v nejbližším čísle naše-
ho "Zpravodaje". Zpoždění je způsobeno především rozšiřováním počtu č-
lenců v posledním období /po zveřejnění ve Filatelii a zpravodaji komise
čs. známky a opatřeními vedení sekce, která rozeslala přihlášky na zná-
mé sběratele/. Předpokládáme, že přihlášení členové nebudou mít námitek
proti zveřejnění jejich adresy. Pokud by však výjimečně byly námítky či
nescuhlas, prosíme, abyste toto stanovisko zaslali na adresu jednatele
nejpozději do 15. dubna t. r.

d/ Příspěvky našich sběratelů

Rádi bychom, aby i tato rubrika přinášela pro nás mnoho zajímavého,
poučného i nového. Využijte proto možnost uveřejnit Vaše poznatky a
připomínky v naší rubrice "Zpravodaje". Nezapomeňte však, že naše čin-
nost se vztahuje pouze na čs. známky vydané knihtiskem v letech 1919 -
1923 /poslední emisí je Hospodářství a věda/.

Příspěvky zasílejte na adresu: Jindřich Látal, 12018, Praha 4 -
Mařatkova 916.

e/ Naši jubilanti

V prvním polletí 1987 se dožili nebo dožijí významného životního jubilea

Ullrich Ladislav	13. února	70 let
Švarc Jiří	21. ledna	65 let
Chvalovský Josef	13. března	60 let
Mašek František	8. června	60 let

Blahopřejeme

Výměna přebytků knihtiskových známek

Značná část členů sekce, sběratelů knihtiskových známek doporučila v dotazníku organizovat výměnu přebytků knihtiskových známek.

Abychom mohli tuto akci organizačně zvládnout, prosíme zájemce, aby se přihlásili písemně tajemníkovi sekce /s. Látalovi/. Žádáme však, aby současně s přihláškou jste navrhli a vyjádřili názor na způsob této výměny a jeho vypořádání.

Organizací by byli pověřeni vybraní členové z odborných komisí sekce knihtiskových známek /podle sběratelských zájmů/.

Výměna by se týkala:

- a/ nepoužitých i razítkovaných známek
- b/ typy, spojené typy, redukce, retuše, vady
- c/ papír, lep, barevné odstíny a barvy
- d/ zoubkování
- e/ desková čísla, počítadla
- f/ makulatury, předběžné a zkušební tisky

Výměna by se uskutečňovala v cenách uvedených v katalogu POFIS, pokud nebude stanoveno jinak.

Podrobnosti by byly po projednání ve vedení sekce zveřejněny v některém z dalších čísel "Zpravodaje" komise knihtiskových známek.

Obsah :	strana
Úvodník ke zpravodaji	2
Názvoslovi	3 - 4
Příspěvek našich sběratelů	5 - 6
Informace z jednotlivých pracovních skupin	7 - 9
Ze života sekce	9 - 11

Jako příloha:

Studijní filatelistické příručky zpravodaje sekce
knihtiskových vydání čs. známek při komisi čs. známky SČSF

č. 1 - J. Chvalovský - Osvobozená republika 185 h
Deskové vady a řetáže 1 - 12

Vážení členové,

rádi bychom, aby se Vám nové uspořádání "Zpravodaje" líbilo a především Vás zaujalo svým obsahem. Aby se to podařilo, je i na Vás. Zášlete nám své názory na jeho obsah a aby byl poutavější, rádi uvítáme a zveřejníme Vaše články různého zaměření, poznámky, komentáře.

"Zpravodaj" sekce knihtiskových vydání čs. známek je neprodejnou tiskovinou, vydávanou pouze pro vnitřní potřebu členů sekce sběratelů, specialistů.

Je vydáván nepravidelně, 2 až 4 krát ročně v počtu 250 výtisků. Za redakční úpravu zodpovídají a na přípravě se podílejí členové vedení sekce knihtiskových vydání čs. známek.

Zpravodaj neprochází jazykovou úpravou.

Rukopisy, články, připomínky, nové poznatky či jinou korespondenci zasílejte na adresu: Jindřich Látal, 12018 Praha 4 - Mařatkova 916.